

**KLAIPĖDOS MIESTO SAVIVALDYBĖS MOKYKLINIO
AMŽIAUS VAIKŲ PROFILAKTINIŲ SVEIKATOS
PATIKRINIMŲ 2019 M. DUOMENŲ ANALIZĖ**

Parengė:

Klaipėdos miesto visuomenės sveikatos biuro
Visuomenės sveikatos specialistė Vitalija Mikutytė

Klaipėda, 2020

TURINYS

ĮVADAS.....	3
1. Profilaktiškai sveikatą patikrinę mokinių	5
2. Mokinių sveikatos būklė	5
3. Mokinių kūno masės indekso įvertinimas ir jo pokyčiai	8
4. Mokinių fizinės būklės įvertinimas.....	9
5. Mokinių fizinio aktyvumo grupės.....	10
6. Mokinių dantų ir žandikaulių būklė	11
APIBENDRINIMAS.....	13
REKOMENDACIJOS.....	14

IVADAS

Vienas svarbiausių sveikatos raidos tarpinių yra vaikystė ir paauglystė. Tuo laikotarpiu vaiko elgsenos ir gyvenenos ypatybės turi labai didelės reikšmės vėlesnio gyvenimo kokybei. Šeima ir mokykla vaikui turi padėti suprasti, kad sveikata yra vertybė, kurią reikia tausoti bei saugoti.

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2018 m. rugpjūčio 13 d. įsakymu Nr. V-905 patvirtintos Lietuvos higienos normos HN 21:2017 „Mokykla, vykdanči bendrojo ugdymo programas. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ 75 punkte nurodyta, kad mokyklos vadovas ar jo įgaliotas asmuo turi užtikrinti, kad mokiniai iki 18 metų ugdymo procese dalyvautų patikrinę sveikatą. Šio punkto nuostatos netaikomos ligoninių mokykloms.

Vadovaujantis sveikatos apsaugos ministro 2018 m. balandžio 26 d. įsakymu Nr. V-657 „Dėl elektroninės sveikatos paslaugų ir bendradarbiavimo infrastruktūros informacinės sistemos naudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“, nuo 2018 m. birželio 1 d. duomenys, susiję su mokinio sveikatos pažymėjimu, visose asmens sveikatos priežiūros įstaigose tvarkomi elektroniniu būdu. Elektroniniu būdu užpildytas ir pasirašytas mokinio sveikatos pažymėjimas patenka į Elektroninę sveikatos paslaugų ir bendradarbiavimo infrastruktūros informacinę sistemą (ESPBI IS), iš kurios yra perduodamas į Higienos instituto Vaikų sveikatos stebėsenos informacinę sistemą (VSS IS). Su šia sistema dirba visuomenės sveikatos specialistai, vykdančios visuomenės sveikatos priežiūrą mokykloje.

Mokinių sveikatos būklės duomenys naudojami mokinių sveikatos duomenų rinkimui, kaupimui, analizei ir vertinimui. Atsižvelgiant į mokinių sveikatos problemas yra kryptingai planuojama ir įgyvendinama sveikatos priežiūra bendrojo lavinimo mokyklose, organizuojamos tikslios sveikatos stiprinimo priemonės, susijusios su ligų ir traumų profilaktika.

Tikslas – įvertinti Klaipėdos miesto savivaldybės mokinių sveikatos būklę bei jos pokyčius.

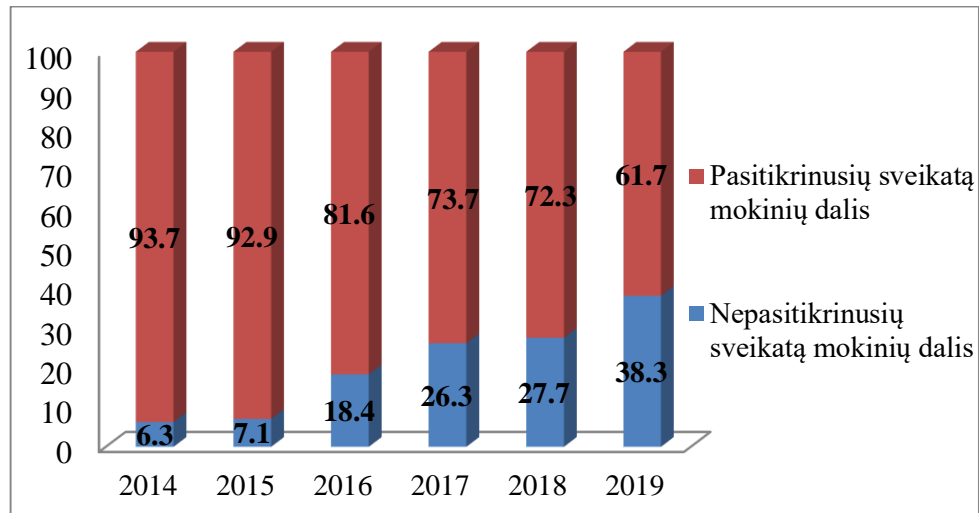
Uždaviniai:

1. Išanalizuoti pagrindinius mokinių organų sistemų sutrikimus.
2. Išnagrinėti mokinių pasiskirstymą pagal kūno masės indeksą, fizinės būklės įvertinimą, fizinio ugdymo grupes.

3. Įvertinti mokinių dantų ir žandikaulių būklę.
4. Pateikti rekomendacijas mokinių sveikatos problemoms spręsti.

1. Profilaktiškai sveikatą patikrinę mokiniai

2019 metų pabaigoje Klaipėdos miesto mokyklose mokėsi 22 575 mokiniai, iš jų profilaktiškai sveikatą patikrino 13 929 mokiniai (61,7 proc.) (žr. 1 pav.).

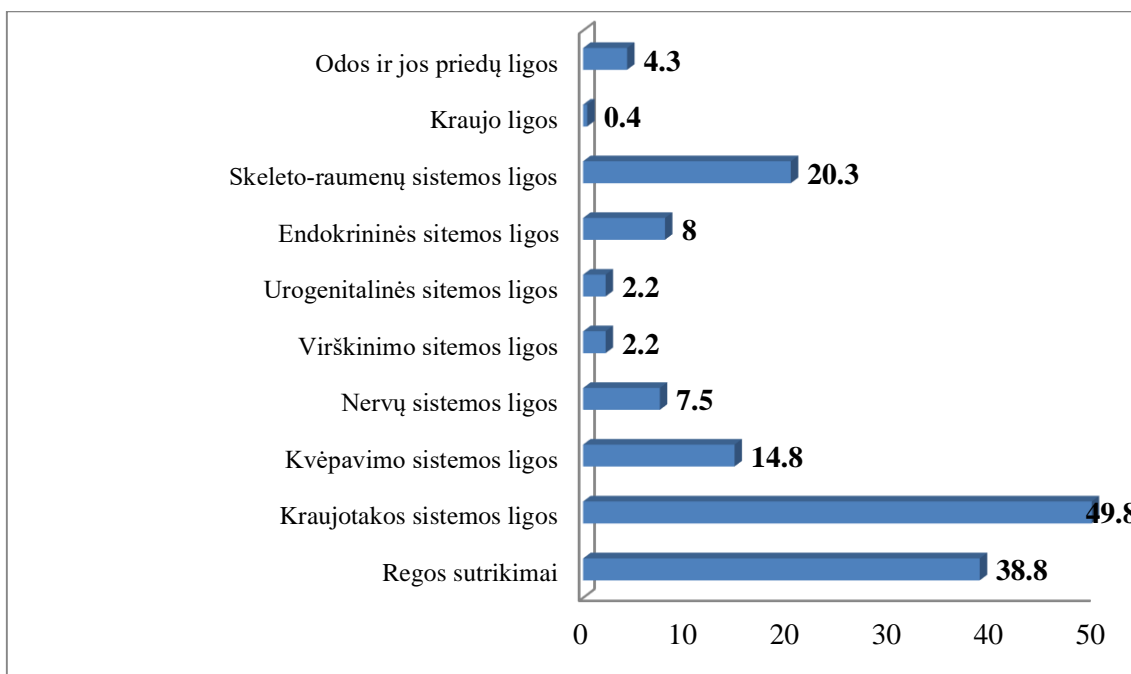

Šaltinis: Sveikatos biurų sistema ir Vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema (VSS IS)

1 pav. Sveikatą profilaktiškai patikrinusių ir nepatikrinusių mokinių dalis 2014–2019 m. (proc.)

2. Mokinių sveikatos būklė

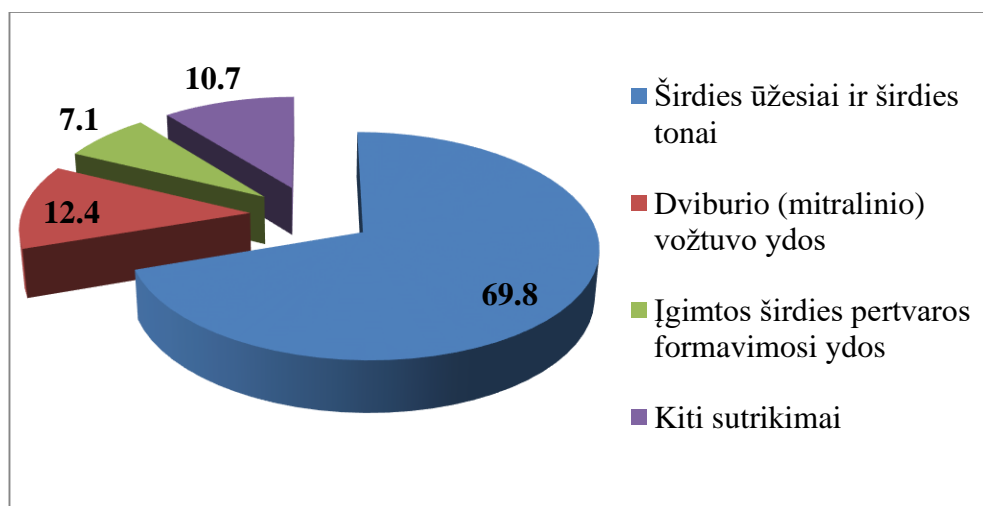
Klaipėdos miesto mokyklų mokiniams, kurie 2019 m. profilaktiškai patikrino sveikatą, daugiausia diagnozuota kraujotakos sistemos (49,8 proc.), regėjimo sutrikimų (38,8 proc.), bei skeleto – raumenų sistemos (20,3 proc.) sutrikimų (žr. 2 pav.).

Šaltinis: Vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema (VSS IS)

2 pav. Mokinių dalis su tam tikromis ligomis ir sutrikimais 2019 m. (proc.)

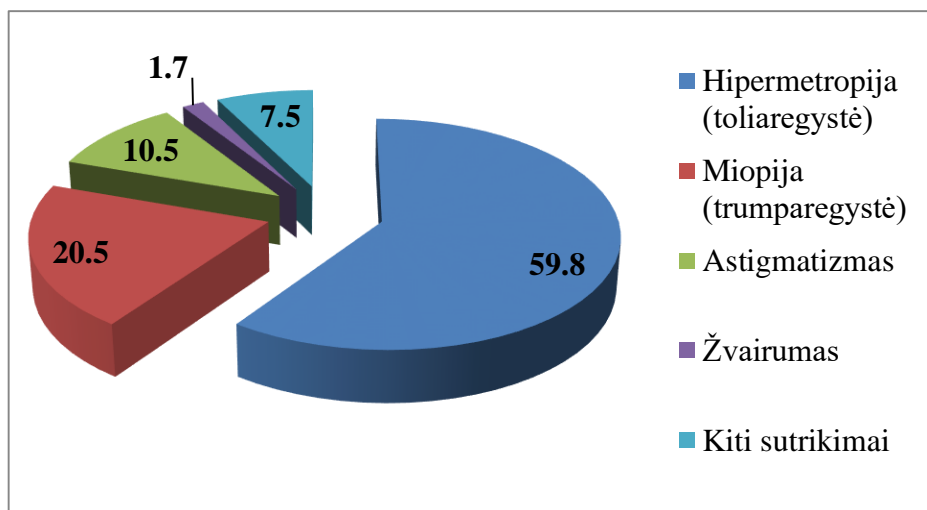
Kraujotakos sistemos ligos. 2019 m. Klaipėdos miesto mokyklose 6 937 (49,8 proc.) profilaktiškai sveikatą pasitikrinusių mokinių turėjo kraujotakos sistemos sutrikimų. Diagnozuotų šios sveikatos sutrikimų grupės struktūroje dominuoja širdies užėsiai ir širdies tonai (69,8 proc.) bei dviburio (mitralinio) vožtuvo ydos (12,4 proc.) (žr. 3 pav.).

Šaltinis: Vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema (VSS IS)

3 pav. Kraujotakos sistemos ligų struktūra 2019 m. (proc.)

Regėjimo sutrikimai. 2019 m. Klaipėdos miesto mokyklose 5 405 (38,8 proc.) profilaktiškai sveikatą patikrinę mokiniai turėjo regėjimo sutrikimų. Diagnozuotų regėjimo sutrikimų atvejų struktūroje dominuoja toliaregystė (59,8 proc.), trumparegystė (20,5 proc.) ir astigmatizmas (10,5 proc.) (žr. 4 pav.).

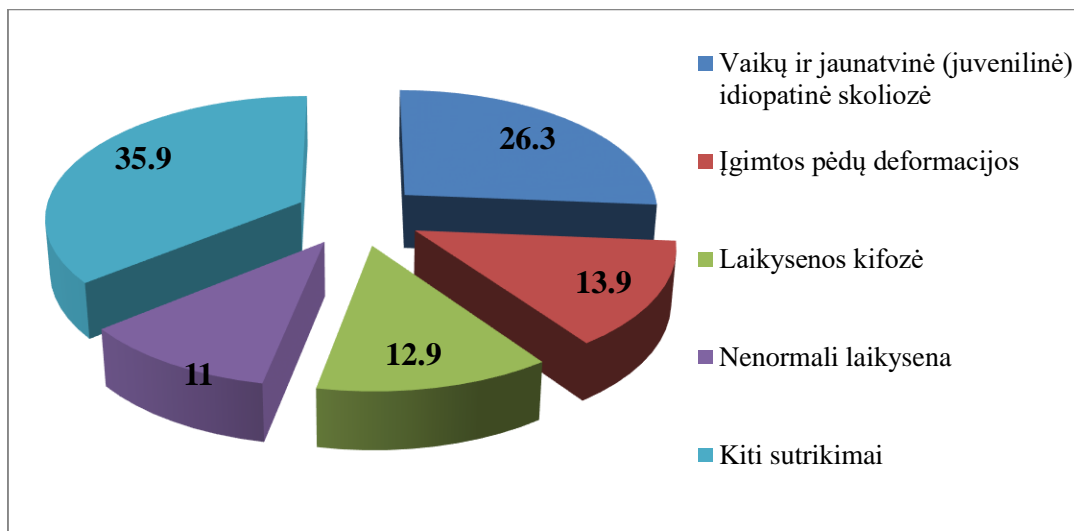

Šaltinis: Vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema (VSS IS)

4 pav. Regėjimo sutrikimų struktūra 2019 m. (proc.)

Trumparegystė (miopija) yra akių refrakcijos yda, kai žmogus prastai mato tolimus daiktus, nes jų vaizdas susidaro prieš tinklainę, o toliaregystė (hipermetropija) yra akių refrakcijos yda, kai matomų objektų vaizdas susidaro už tinklainės, todėl žmogus gerai mato toli esančius daiktus, tačiau blogai – esančius arti. Astigmatizmas – tai tokia regos būklė, kai skirtingose plokštumose skiriasi akies optinės sistemos spindulių laužiamoji geba.

Skeleto – raumenų sistemos ligos. 2019 m. 2 828 (20,3 proc.) profilaktiškai sveikatą patikrinę mokiniai turėjo skeleto – raumenų sistemos ligų. Diagnozuotų ligų struktūroje dominuoja vaikų ir jaunatvinė (juvenilinė) idiopatinė skoliozė (26,3 proc.), įgimtos pėdų deformacijos (13,9 proc.) bei laikysenos kifoze (12,9 proc.) (žr. 5 pav.).

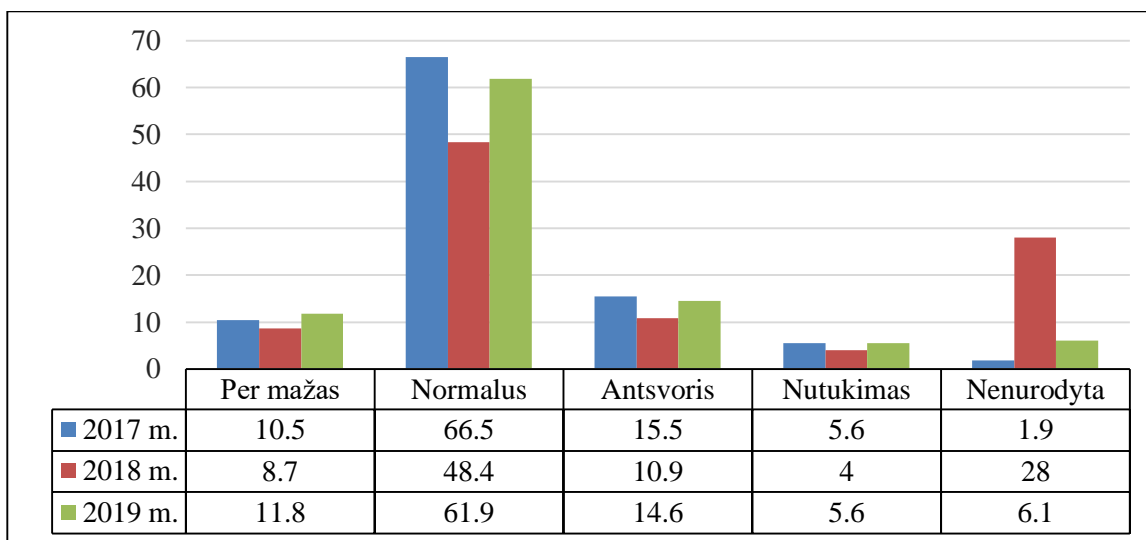
Šaltinis: Vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema (VSS IS)

5 pav. Skeleto – raumenų sistemos ligų struktūra 2019 m. (proc.)

Skeleto – raumenų sistemos funkcionavimo sutrikimai dažniausiai išryškėja vaiko augimo periodu. Kifozė yra stuburo išlinkimas atgal, skoliozė – stuburo išlinkimas į šoną, kuris sukelia vidinius žmogaus organų funkcijos sutrikimus – nukenčia kvėpavimo ir nervų sistema, sutrinka širdies veikla, pablogėja skrandžio ir žarnyno veikla.

3. Mokinių kūno masės indekso įvertinimas ir jo pokyčiai

Išanalizavus 2019 m. mokinių pasiskirstymą pagal kūno masės indekso (KMI) įvertinimus, galima teigti, kad didžiausia mokinių dalis turi normalų KMI – 61,9 proc. mokinių. 2019 m. 11,8 proc. mokinių turėjo per mažą KMI. 2019 m. Klaipėdoje kas penktas sveikata patikrinęs mokinys (20,2 proc.) turėjo per didelį svorį. Lyginant su 2018 m., per didelį svorį turinčių mokinių skaičius padidėjo 5,3 proc. (žr. 6 pav.).

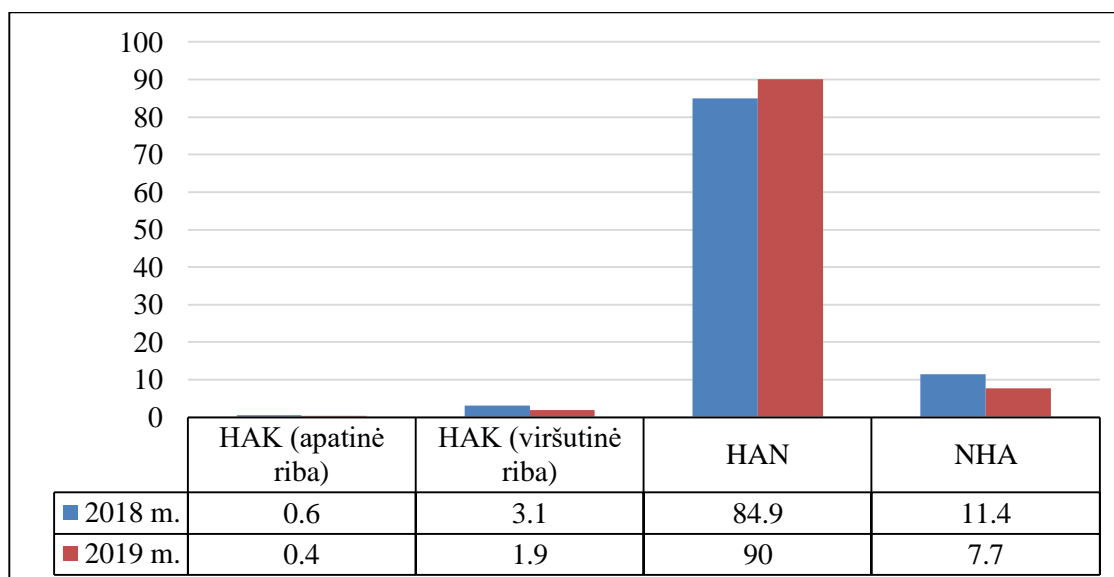

Šaltinis: Vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema (VSS IS)

6 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal kūno masės indekso įvertinimą 2017-2019 m. (proc.)

4. Mokinių fizinės būklės įvertinimas

Mokinių sveikatos profilaktinių duomenų analizės rezultatai parodė, kad 2019 m. 7,7 proc. mokiniams nustatytas neharmoningas augimas, 3,7 proc. mažiau nei 2018 m. (žr. 7 pav.).

Šaltinis: Vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema (VSS IS)

7 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal augimo įvertinimą 2018 ir 2019 m. (proc.)

Fizinės būklės vertinimo variantai (procentalinis metodas):

1. NHA – Nedarnus (neproporcingas arba neharmoningas) augimas, kai vienas ar keli vaiko rodikliai formuojasi neproporcingai ūgiui.
2. HAN – darnus (harmoningas) augimas (HA), kai ūgis normalus (N), t. y. atitinka amžių arba nukrypęs nuo vidutinio leistinose ribose.
3. HAK (apatinė riba) – darnus (harmoningas) augimas (HA), kai ūgis kraštutinis (labai žemi).
4. HAK (viršutinė riba) – darnus (harmoningas) augimas (HA), kai ūgis kraštutinis (labai aukšti).

5. Mokinių fizinio aktyvumo grupės

Kiekvieno žmogaus augimas ir vystymasis priklauso nuo kasdieninio fizinio aktyvumo, kuris yra svarbi puikios sveikatos dalis. Per mažas fizinis aktyvumas yra vienas iš veiksnių, kuris sąlygoja antsvorio ir nutukimo atsiradimą.

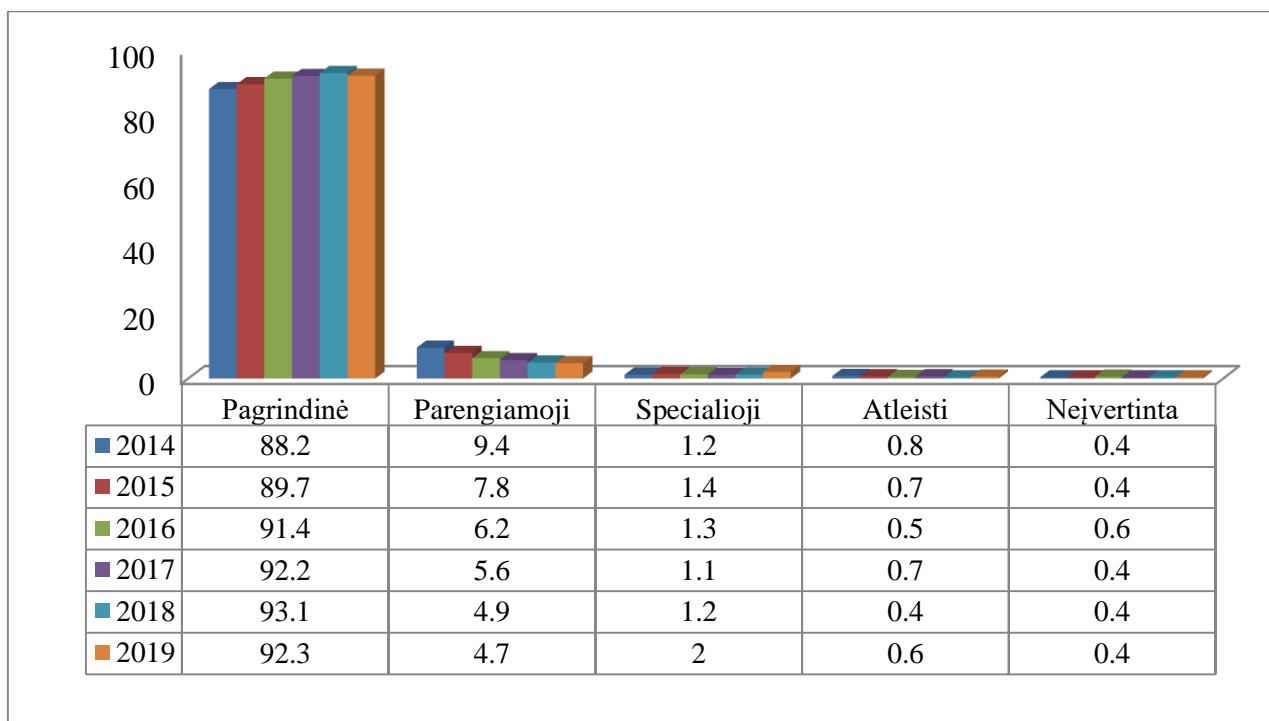
Duomenys apie kiekvieno vaiko fizinio ugdymo grupę yra labai svarbūs, kadangi mokiniai, kurie turi tam tikrų organų sistemų sutrikimų, yra priskiriami į *specialiąją grupę*. Specialiai pritaikytas fizinis ugdymas ne tik stiprina tokių vaikų sveikatą bei skatina gerą fizinį vystymąsi. Į *parengiamąją fizinio ugdymo grupę* priskiriami mokiniai, kurie turi nedidelius sveikatos sutrikimus ar nėra fiziškai galintys dalyvauti pagrindinėje fizinio ugdymo grupėje. Mokiniai gali būti *atleidžiami* nuo kūno kultūros pamokų dėl ūmių ligų, paūmėjus lėtinėms ligoms, traumų ar operacijų. Atleidimo laikas priklauso nuo tam tikros ligos.

Pagrindinė fizinio ugdymo grupė. Išanalizavus mokinių pasiskirstymą pagal fizinio ugdymo grupes, akivaizdu, kad didžiausia mokinių dalis turi pagrindinę fizinio ugdymo grupę. Nuo 2014 iki 2019 metų vaikų, priskiriamų šiai fizinio ugdymo grupei, dalis padidėjo nuo 88,2 proc. iki 92,3 proc. (žr. 8 pav.).

Parengiamoji fizinio ugdymo grupė. Nuo 2014 iki 2019 metų mokinių, esančių parengiamojoje fizinio ugdymo grupėje, dalis sumažėjo 2 kartus – nuo 9,4 iki 4,7 proc.

Specialioji fizinio aktyvumo grupė. Nuo 2014 iki 2019 metų mokinių, priskirtų šiai fizinio ugdymo grupei dalis padidėjo 0,8 proc.

Atleisti. 2019 m. 0,6 proc. mokinių buvo atleisti nuo kūno kultūros pamokų. Nuo 2014 iki 2019 metų atleistų mokinių dalis sumažėjo nuo 0,8 iki 0,6 proc.

Šaltinis: Vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema (VSS IS)

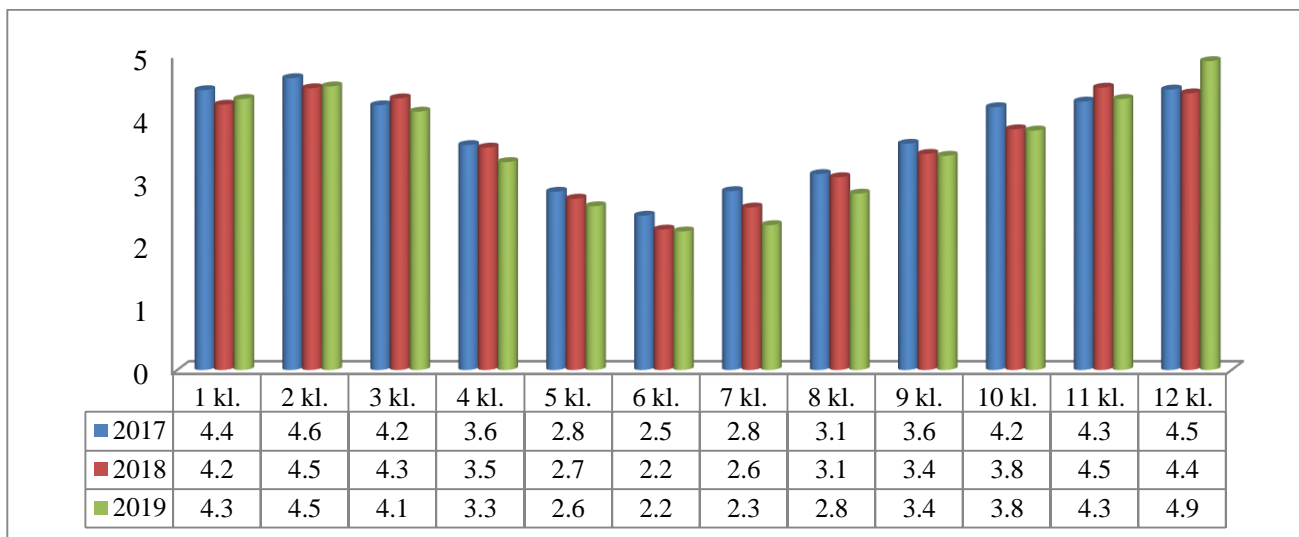
8 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal fizinio aktyvumo grupes 2014–2019 m. (proc.)

6. Mokinių dantų ir žandikaulių būklė

2019 m. išanalizavus Klaipėdos miesto mokinių dantų būklę, nustatyta, kad 22,9 proc. sveikatą patikrinusių vaikų neturėjo ėduonies pažeistų, plombuotų ar išrautų dantų.

Vaikų dantų būklės vertinimui naudojamas dantų ėduonies intensyvumo rodiklis (kpi+KPI indeksas), kuris išreiškiamas ėduonies pažeistų (kariozinių, plombuotų ir išrautų) dantų skaičiumi, tenkančiu vienam asmeniui; kpi – kariozinių, plombuotų ir dėl ėduonies išrautų *pieninių* dantų skaičius; KPI – kariozinių, plombuotų bei dėl ėduonies ištrauktų *nuolatinių* dantų skaičius. Pagal PSO, kai kpi+KPI reikšmė <1,2, tai rodo labai žemą ėduonies intensyvumą; 1,2-2,6 – žemą; 2,7-4,4 – vidutinį; 4,5-6,5 – aukštą; >6,5 – labai aukštą.

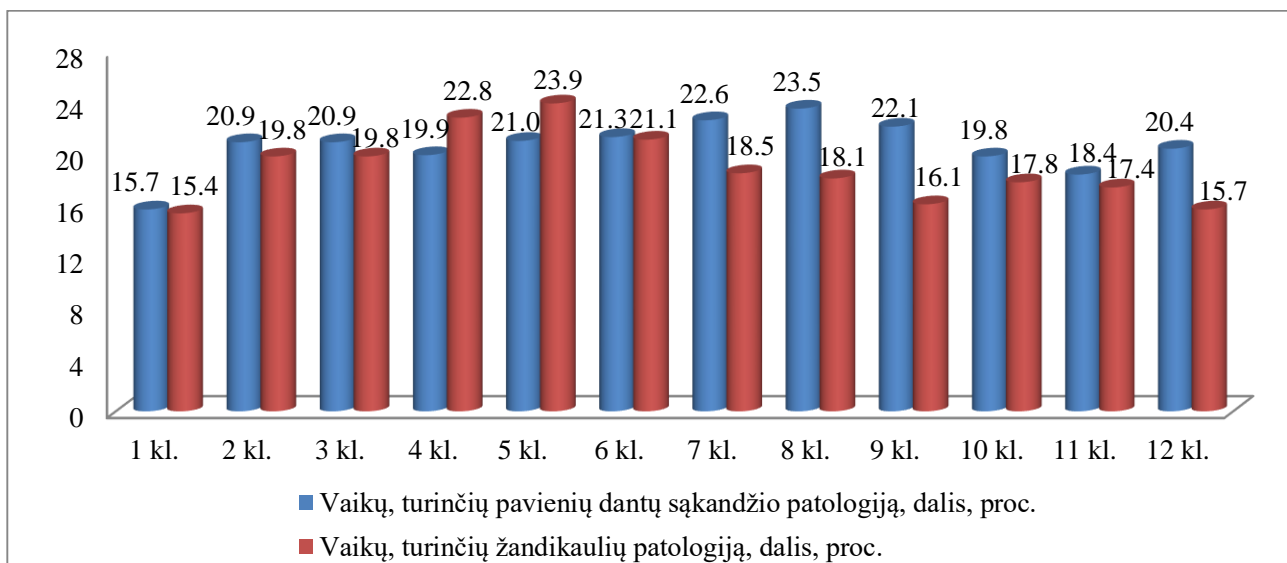
Apskaičiavus mokinių pieninių ir nuolatinių dantų ėduonies intensyvumo indeksą (kpi+KPI) gauta, kad 2019 m. Klaipėdos m. sav. mokinių bendras KPI yra vidutinio intensyvumo – 3,5, o 2018 m. jis siekė 3,6. 2018 m. bendras KPI indeksas pagal klases svyruoja nuo žemo (5, 6 ir 7 kl.) iki aukšto (2 ir 12 kl.) intensyvumo. Lyginant su 2018 m., dantų ėduonies indeksas išliko stabilus.

Šaltinis: Vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema (VSS IS)

9 pav. *Dantų ėduonies intensyvumo indeksas (kpi+KPI) pagal klases 2017-2019 m.*

2019 m. Klaipėdos m. sav. 2 8348 mokiniai (20,4 proc.) turėjo pavienių dantų sąkandžio patologiją, o 2 650 (19 proc.) – žandikaulių patologiją. Didžiausia mokinių dalis, turinti pavienių dantų sąkandžio patologiją, buvo 8 kl., o turinčių žandikaulių patologiją – 5 kl. (2 pav.).

Šaltinis: Vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema (VSS IS)

10 pav. *Mokinių, turinčių pavienių dantų ar žandikaulių patologiją, dalis 2019 m. (proc.)*

APIBENDRINIMAS

Išanalizavus 2019 m. Klaipėdos miesto mokyklų mokinių sveikatos profilaktinius duomenis, galima pateikti apibendrintą informaciją:

- 2019 m. profilaktiškai sveikatą pasitikrino 61,7 proc. mokinių.
- 2019 m. 49,8 proc. profilaktiškai sveikatą pasitikrinusių mokinių turėjo kraujotakos sistemos sutrikimų. Diagnozuotų šios sveikatos sutrikimų grupės struktūroje dominuoja širdies užėsiai ir širdies tonai (69,8 proc.) bei dviburio (mitralinio) vožtuvo ydos (12,4 proc.).
- 2019 m. 38,8 proc. profilaktiškai sveikatą pasitikrinę mokiniai turėjo regėjimo sutrikimų. Diagnozuotų regėjimo sutrikimų atvejų struktūroje dominuoja toliaregystė (59,8 proc.), trumparegystė (20,5 proc.) ir astigmatizmas (10,5 proc.).
- 2019 m. 20,3 proc. profilaktiškai sveikatą pasitikrinę mokiniai turėjo skeleto – raumenų sistemos ligų. Diagnozuotų šių ligų struktūroje dominuoja vaikų ir jaunatvinė (juvenilinė) idiopatinė skoliozė (26,3 proc.), įgimtos deformacijos (13,9 proc.) bei laikysenos kifozė (12,9 proc.).
- 2019 m. 14,6 proc. mokinių turėjo antsvorio problemų, 5,6 proc. buvo nutukę, per mažą svorį turėjo 11,8 proc. mokinių. Lyginant su 2018 m., per didelį svorį turinčių mokinių skaičius padidėjo 5,3 proc.
- 2019 m. kas penkioliktas mokinys (6,7 proc.) fizinio lavinimo veikloje dalyvavo su apribojimais (parengiamojo arba specialiojoje fizinio ugdymo grupėje), o 0,6 proc. mokinių buvo atleisti nuo kūno kultūros pamokų. Nuo 2014 m. iki 2019 m. mokinių, dalyvaujančių kūno kultūros pamokose su apribojimais, dalis sumažėjo daugiau kaip 1,5 karto.
- 2019 m. mokinių ėduonies intensyvumo indeksas (kpi+KPI) buvo vidutinis – 3,5 (aukščiausias – 2 ir 12 kl. mokinių), o 2018 m. jis siekė 3,6. 2019 m. 20,4 proc. mokinių turėjo pavienių dantų sąkandžio patologiją, o 19 proc. – žandikaulių patologiją.

REKOMENDACIJOS

Išanalizavus Klaipėdos miesto savivaldybės mokinių profilaktinių sveikatos patikrinimų 2019 m. duomenis, pateikiamos rekomendacijos, kuriomis remiantis būtų galima planuoti ir įgyvendinti mokinių sveikatos stiprinimo priemones:

- Pasaulio sveikatos organizacija (PSO) rekomenduoja motinos ir vaiko sveikatą laikyti prioritetine sritimi, kadangi būsimų kartų sveikata bei gerovė priklauso nuo šiandienos mamų bei vaikų sveikatos, todėl tikslinga tėvus įtraukti į sveikatos stiprinimo veiklas – organizuoti ir vykdyti mokymus, apimančius aiškia, išsamią ir patikimą informaciją apie mitybą, fizinį aktyvumą.
- Būtina mokinių sveikatos priežiūrą vykdyti visomis kryptimis, ypatingą dėmesį skiriant regos sutrikimų profilaktikai: tinkamai aplinkai (mokymosi vieta, sėdėjimo poza, apšvietimas, laiko leidimas prie kompiuterio ir televizoriaus), poilsiui (akių atpalaidavimo pertraukėlės), pilnavertei mitybai bei profilaktiniam regėjimo tikrinimui.
- Mokinių skeleto – raumenų sistemos funkcionavimo sutrikimų profilaktikai svarbus yra darbo ir poilsio režimo užtikrinimas, kadangi jis turi didelę įtaką psichologinės ir fizinės sveikatos stiprinimui bei valios ugdymui.
- Būtina nuolatos organizuoti ir vykdyti įvairius mokymus rūkymo ir alkoholio vartojimo žalos sveikatai temomis, sveikos mitybos, fizinio aktyvumo bei streso valdymo temomis.